Neuvotteleva virkamies
Vesa Pekkola

24.9.2015

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN KEHITTÄMISTOIMET EDUSKUNNAN TARKASTUSVALIOKUNNAN MIETINNÖN (TrVM 1/2013 vp) PERUSTEELLA TEHDYN 14-KOHTAISEN KANNANOTON (EK 5/2013 vp) TOTEUTTAMISEKSI

Eduskunta antoi tarkastusvaliokunnan mietinnön (TrVM 1/2013 vp) perusteella rakennusten kosteus- ja homeongelmista toukokuussa 2013 14-kohtaisen kannanoton (Eduskunnan kirjelmä 5/2013 vp).

Tarkastusvaliokunta haluaa kuulla tiivistetyn näkemyksen niistä keskeisistä kehittämistoimista, joilla kutakin kannanoton kohtaa on toteutettu. Lisäksi valiokunta haluaa saada arvion kehittämistoimien vaikuttavuudesta ja siitä, onko kannanoton kohta edelleen tarpeellinen tai ajankohtainen.

Eduskunnan kirjelmä on koettu sosiaali- ja terveysministeriössä hyväksi ja oikeasuuntaiseksi näkemykseksi niistä toimista, joita rakennusten kosteus- ja homeongelmien osalta on tarpeen tehdä. Kirjelmä on toiminut hyvänä selkänojana kosteus- ja homevaurioihin liittyvässä työssä.

Seuraavassa on esitetty kirjelmän kannanotoista ne, joiden toteuttamiseen sosiaali- ja terveysministeriö ja sen hallinnonala on keskeisesti osallistunut. Lisäksi on arvioitu kyseisten toimien vaikuttavuutta ja merkitystä kosteus- ja homeongelmiin liittyen. Sosiaali- ja terveysministeriön osalta kehittämistoimia on toteutettu virkatyönä, kosteus- ja hometalkoiden verkostoyhteistyönä sekä erillisinä hankkeina.

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN KEHITTÄMISTOIMENPITEET KANNANOTTOJEN TOTEUTTAMISEKSI

Kehittämistoimenpide 2.

Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee vuoden 2013 loppuun mennessä valtakunnallisen rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelman. Suunnitelmasta tulee käydä aikatauluineen ilmi, mikä on opetuksen taso ja määrä eri puolilla maata ja miten koulutuksen suunnitelmallisuutta ja koordinointia parannetaan. Suunnitelmaan tulee sisällyttää myös konkreettiset ehdotukset siitä, miten lisä- ja täydennyskoulutuksen edellytyksiä parannetaan ja miten homevaurioiden korjausprosessissa mukana olevien pätevöitymistä kehitetään.

Rakennusterveyden koulutuksen kehittämissuunnitelmaa on laadittu vuodesta 2011 lähtien kosteus- ja hometalkoiden puitteissa. Yksi kosteus- ja hometalkoiden laajimmista hankkeista on ollut rakennusterveyteen ja kosteusvaurioiden ja muiden sisäilmaongelmien kuntotutkimukseen ja korjaamiseen liittyvän koulutuksen ja pätevöitymisen synkronointihanke. Hankkeessa on laadittu koulutus- ja pätevöintisuunnitelma kosteus- ja homevaurioiden korjausprosessiin osallistuville rakennusten kuntotutkijoille, korjaussuunnittelijoille, työnjohtajille ja valvojille sekä terveydensuojelusektoria palveleville rakennusterveysasiantuntijoille. Sosiaali- ja terveysministeriön on osallistunut tähän hankkeeseen osana verkostoa sekä soveltanut kyseisen hankkeen tuloksia valmistellessaan säädöksiä terveydensuojeluviranomaisten ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuk-

sista. Näin on huolehdittu siitä, että pätevyysvaatimukset olisivat yhdenmukaisia muun rakennusalan kanssa. Terveydensuojeluun liittyvien asiantuntijoiden pätevyyksien osalta tuli voimaan 1.3.2015 terveydensuojelulain muutos ja 15.5.2015 STM:n asetus, joilla on säädetty kyseisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista ja asiantuntijoiden käyttöön ja henkilösertifiointiin liittyvistä toimintatavoista.

Kosteus- ja hometalkoissa on käynnistynyt syksyllä 2013 hanke, jonka tehtävänä on ollut suunnitella ja synkronoida edellä mainitun hankkeen mukaisesti rakennusalan asiantuntijoiden lisäkoulutusta eri puolilla Suomea. Samaan aikaan on käynnistynyt myös opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa rakennusalan asiantuntijoiden tutkinnon sisällä tapahtuvan rakennusterveysalan opetuksen kehittäminen. Talkoiden jatkohanke pyrkii vuosina 2014–2015 huolehtimaan näiden kahden projektin yhteensovittamisesta päällekkäisyyksien estämiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut kyseiseen hankkeeseen ja koulutuksen synkronoinnissa huomioidaan sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemat pätevyysvaatimukset. Kyseinen hanke on yhä käynnissä.

Vaikuttavuus:

Rakennusterveyteen liittyvillä pätevyysvaatimuksilla ja niiden synkronoimisella alan perusopintoihin ja täydennyskoulutukseen voidaan saada nykyistä osaavampia asiantuntijoita eripuolelta Suomea siten, että opintoja voidaan suorittaa tutkinnon sisällä, täydennyskoulutuksena ja myös pilkottuna osakokonaisuuksiin. Asiantuntijoiden pätevyyden parantaminen on yksi keskeisimmistä tavoitteista rakennusten terveyteen liittyvissä kysymyksissä.

Huolimatta siitä, että kyseiseen kannanottoon on tehty runsaasti toimenpiteitä ja asiat ovat edenneet, on kannanoton kohta yhä tarpeellinen, jotta asian valmiiksi saaminen varmistuu.

Kehittämistoimenpide 3.

Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa jo nyt käynnissä olevissa maankäyttö- ja rakennuslain sekä rakentamismääräyskokoelman muutosten valmistelussa rakennusten terveellisyyden paremmin huomioon. Valmisteluun tulee sisältyä myös selkeät rakennusalan pätevyysvaatimukset, joiden avulla parannetaan alan osaamista ja lisätään pätevien asiantuntijoiden määrää. Pätevyysvaatimusten tulee olla myös yhdenmukaisia terveydensuojelua ja työsuojelua koskevien säädösten kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt terveydensuojelulakiin muutoksen, jossa terveydensuojeluviranhaltijoiden apuna käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyyden arviointi siirrettäisiin kunnilta valtakunnalliseksi henkilösertifioinniksi. Sertifioinnin lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella on säädetty kyseisten asiantuntijoiden koulutuksen osaamistavoitteista ja tarvittavasta työkokemuksesta, eli käytännössä pätevyysvaatimuksista. Jatkossa on pyrkimyksenä se, että opintokokonaisuuksia voisi suorittaa eripuolilla Suomea perusopinnoissa tai täydennyskoulutuksena. Lainmuutos tuli voimaan 1.3.2015 ja siihen liittyvä asetus 15.5.2015.

Työsuojelulainsäädännön osalta käydään yhä keskustelua siitä, viitataanko työsuojelulainsäädännössä edellä mainittuihin terveydensuojelulain mukaisiin asiantuntijoihin silloin, kun rakennusten sisäilmaongelmia selvitetään työsuojelun näkökulmasta.

Ulkopuolisille asiantuntijoille säädettyjen pätevyysvaatimusten lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on tukenut terveydensuojeluviranhaltijoiden kouluttautumista rakennusterveysasiatuntijoiksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain muutoksiin sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut lausunnon antajana ja rakentamismääräyskokoelman muutosten valmisteluun myös erilaisis-

sa työryhmissä. Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut erityisesti rakennusten terveellisyyden näkökulmasta.

Vaikuttavuus:

Lakisääteiset pätevyysvaatimukset rakennusterveyteen liittyville asiantuntijoille selkeyttää nykyistä tilannetta huomattavasti, koska asiantuntijoiden osaamistaso varmistetaan valtakunnallisesti yhdenmukaisesti ja asiantuntijat on löydettävissä julkisesta rekisteristä. Siten tilaajat voivat nykyistä helpommin tilata vain osaavia asiantuntijoita. Tämän lisäksi pätevyysvaatimukset kannustavat asiantuntijoita hankkimaan itselleen täydennyskoulutusta siltä osin kuin pätevyyteen tähtäävässä osaamisessa on puutteita.

Kannanotto on yhä tarpeellinen, sillä kannanotossa esitetyt tavoitteet eivät ole kaikilta osin vielä toteutuneet ja lisäksi pätevyyksiin liittyvät käytännöt eivät ole vielä kaikilta osin vakiintuneet.

Kehittämistoimenpide 7.

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, jotta toimintatavat ja menetelmät kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi ovat nykyistä luotettavampia. On käynyt ilmi, että kosteus- ja homevauriokorjaukset ovat usein epäonnistuneet. Vireillä olevan terveydensuojelulain sekä asumisterveysohjeen uudistamisen yhteydessä tulee parantaa terveyshaittojen syiden etsimisessä käytettävien menetelmien laatua ja selkeyttää ohjearvojen käyttöä. Lisäksi kansalaisille on kerrottava, mitä kosteus- ja homeongelmasta ei tutkimustiedonkaan perusteella tiedetä.

Kehittämistoimenpiteessä mainittu terveydensuojelulain muutos tuli voimaan 1.3.2015 ja sosiaali- ja terveysministeriön asetus (545/2015) tuli voimaan 15.5.2015. Tämä asetus korvasi aikaisemmin käytössä olleen asumisterveysohjeen. Laissa ja asetuksessa on säädetty rakennusten terveydellisten olosuhteiden valvonnasta sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen fysikaalisista, kemiallisista ja biologisista olosuhteista sekä viranomaisten käyttämien ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista.

Lainmuutoksessa on parannettu terveydensuojeluviranomaisten mahdollisuuksia selvittää rakennuksiin liittyviä terveyshaittoja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa ja viranomaisten mahdollisuuksia edellyttää kiinteistön omistajaa tekemään tai teettämään riskialttiille rakenteille kuntotutkimuksia piilevien vaurioiden aiheuttamien terveyshaittojen selvittämiseksi. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista vaurioista sijaitsee rakenteiden sisällä. Lainmuutoksessa on myös korostettu terveyshaittojen selvittämisessä rakennuksen kokonaisvaltaista tutkimista yksittäisten mittausten sijaan ja sitä, että toimenpiteisiin on ryhdyttävä viipymättä.

Asetuksessa on säädetty erilaisten tekijöiden toimenpiderajojen lisäksi myös siitä, että tutkimukset ja selvitykset rakennusten terveydellisten olosuhteiden arvioimiseksi on tehtävä luotettavin menetelmin ja huomioitava eri mittausmenetelmiin liittyvät epävarmuudet. Asetuksessa on mahdollistettu uusien menetelmien kehittäminen, mutta viranomaisvalvontaan soveltuvien menetelmän luotettavuus ja toistettavuus terveyshaittojen selvittämiseksi on osoitettava asiantuntevan ja riippumattoman sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän toimijan toimesta.

Valvira laatii parhaillaan asetukselle soveltamisohjetta, jossa ohjeistetaan tarkemmin asetuksessa säädetyistä asioista.

Työterveyslaitos laatii parhaillaan työpaikoille suunnattua sisäilmaan liittyvää valvontaohjetta, jonka valmisteluussa huomioidaan asuntojen, muiden oleskelutilojen terveydellisten olosuhteiden valvontaan käytettävät toimenpiderajat. Näin eri viranomaisten toimintatavat ovat mahdollisimman yhtenevät.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on käynnissä useita tutkimushankkeita, joilla pyritään parantamaan muun muassa rakennuksissa esiintyvien terveyshaittojen tutkimusmenetelmiä, oireiden selvittämistä, toimintatapoja terveyshaittojen selvittämiseksi ja poistamiseksi sekä ylipäätään selvittämään niitä asioita, joista ei ole vielä tarpeeksi tietoa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella on käynnistynyt syyskuussa 2015 hanke ”Avaimet terveelliseen ja turvalliseen rakennukseen (Avater)”, jonka tavoitteena on tuottaa ja koota tietoa olemassa oleviin tietoaukkoihin monimuotoisella alueella koskien mm. rakennusten korjaamisen toimintamalleja, rakennusten terveyshaittoja aiheuttavia tekijöitä, terveyshaittojen torjuntatoimenpiteitä, rakennusten terveellisyyteen ja turvallisuuteen liittyvien toimijoiden johtamista ja rakennusalalla työskentelevien koulutustarpeita. Hanke toteutetaan yhteistyössä Tampereen teknillisen yliopiston ja Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa. Hanke rahoitetaan valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan selvitys- ja tutkimustoimintaan myönnetystä määrärahasta.

Hallitus on käynnistymässä vuoden 2016 alusta kolmivuotisen rakennusterveysohjelman, joka on hallituksen kärkihanke. Tässä ohjelmassa pyritään vastaamaan myös tämän kehittämistoimenpiteen tavoitteisiin.

Vaikuttavuus:

Kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä nykyistä luotettavammin edellyttää päteviä asiantuntijoita, jotka tutkivat ja osaavat tutkia rakennuksen kokonaisvaltaisesti siten, että myös piilevä vauriot voidaan havaita. Tämä edellyttää käytännössä kuntotutkimuskynnyksen madaltamista, jolloin rakenteita uskalletaan avata nykyistä enemmän.

Tutkimusmenetelmien kehittämiseen pitää panostaa, jotta rakenteissa piilevänä olevat vauriot voitaisiin nykyistä paremmin paikallistaa ja olosuhteiden merkitystä rakennuksen käyttäjien terveydellisin olosuhteisiin voitaisiin arvioida nykyistä luotettavammin.

Koulujen osalta rakennuksen käyttäjien terveydentilaan perustuvat johtopäätökset perustuvat nykyisin pääasiassa henkilökunnalle tehtäviin oirekyselyihin. Oppilaiden oireilusta ei ole välttämättä tietoa saatavilla. Oppilaille suunnattu oirekysely tuo apua tähän puutteeseen ja parantaa siten terveyshaitan poistamiseksi tehtävien johtopäätösten luotettavuutta.

Terveydensuojelussa ja työsuojelussa on erilaiset menettelytavat viranomaisvalvonnassa ja myös terveyshaittojen selvittämisessä. Pahimmillaan samaa rakennusta voidaan tutkia erilaisilla toimenpiderajoilla eri viranomaisten toimesta. Tämä ongelma poistetaan yhdenmukaistamalla eri viranomaisten käyttämiä toimenpiderajoja. Myös eri viranomaisten välisen yhteistyön lisääminen vähentää edellä mainittuja ongelmia.

Kyseinen kannanotto on yhä tarpeellinen. Kosteus -ja homeongelmien ymmärtäminen ja tehokkaiden tutkimusmenetelmien kehittäminen edellyttää vielä paljon tutkimusta, johon myös nyt käynnistyvä hallituksen kärkihanke pyrkii vastaamaan.

Kehittämistoimenpide 8.

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin mm. antamalla ohjeita ja tiedottamalla hyvistä käytänteistä, jotta ihmisten altistumisaika kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa saadaan mahdollisimman lyhyeksi

Toimenpiteessä esitettyjä asioita voidaan tehostaa yleisen tiedottamisen lisäksi muun muassa viranomaisten antaman ohjauksen, neuvonnan ja viranomaisvalvonnan avulla. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee painottamaan kansalaisten ohjauksen ja neuvonnan tärke-

yttä viranomaisvalvonnassa, jotta kansalaiset saavat oikeaa tietoa luotettavalta taholta kosteus- ja homevaurioihin liittyen.

Sisäilmaongelmista aiheutuvat terveyshaitat tulisi tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta vakavammilta seurauksilta voidaan välttyä. Ihmisten altistumisaikaa kosteus- ja homevaurioituneissa rakennuksissa voidaan lyhentää tehostamalla terveyshaittojen tunnistamista ja selvittämistä. Suuri osa terveyshaittaa aiheuttavista kosteus- ja homevaurioista esiintyy piilevinä rakenteiden sisällä ja näiden vaurioiden tehokas selvittäminen on siksi tärkeää. Osana kosteus- ja hometalkoita terveydensuojeluviranomaisille on laadittu ohje piilevien kosteus- ja homevaurioiden selvittämiseksi viranomaisten tekemissä asunnontarkastuksissa.

Kun ihmiselle tulee vastaan sisäilmaongelma, tilanteen hallitsemiseksi tarvitaan sujuvasti etenevän prosessin lisäksi myös asiaan liittyvää oikeaa tietoa ja oikein esitettynä. Kansalaiset hakevat nykyisin tietoa yleensä internetistä, joka sisältää hyvin monen tasoista tietoa, osin väärää ja jopa pelottelevaa. Se voi aiheuttaa hyvinkin pahoja lieveilmiöitä. Kosteus- ja hometalkoiden www-sivujen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön www-sivuille on lisätty kosteus- ja homevaurioihin liittyviä sivuja, joissa ohjataan kansalaisia luotettavan tiedon pariin ja välittää oikeaa tietoa. Myös Terveyden ja hyvinvoinninlaitos on kehittänyt omia www-sivujaan tästä näkökulmasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö painottaa omassa viestinnässään asiantuntijoiden pätevyyden merkitystä kosteus- ja homevaurioiden selvittämisessä. Pätevien asiantuntijoiden avulla terveyshaitat saadaan selvitettyä tehokkaasti ja altistusaika jää mahdollisimman lyhyeksi, kun rakennukset tutkitaan kerralla kunnolla ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Kun terveydensuojelulain muutos tuli voimaan ja asiantuntijoille säädettiin pätevyysvaatimukset, voidaan viestinnässä ja kansalaisten ohjauksessa korostaa pätevien asiantuntijoiden käyttöä nykyistä enemmän. Tämä myös osaltaan rauhoittaa sekavaa viestintää, kun kansalaiset saavat pätevien asiantuntijoiden ohjeita oman asiansa hoitamisessa.

Kehittämistoimenpiteeseen pyritään vastaamaan myös rakennusterveysohjelmakärkihankkeella, jonka päätavoitteena on saada ihmiset tekemään rakennusterveyteen liittyvissä kysymyksissä oikeita ratkaisuja kaikilla tasoilla (päätöksentekijät, viranomaiset, asiantuntijat ja kansalaiset). Tällä hetkellä tehdään yhä puutteellisen tiedon perusteella toimenpiteitä rakennusten terveyshaittoihin liittyen, jolloin terveyshaittojen poistaminen on epävarmaa ja toimenpiteet jopa vääriä. Lisäksi taloudellisia resursseja käytetään tehottomasti ja jopa aivan vääriin asioihin.

Vaikuttavuus:

Kansalaisten ohjaaminen vain pätevien asiantuntijoiden ja vain luotettavan tiedon luokse tehostaa terveyshaittojen selvittämistä, kun ongelmat pystytään määrittämään nopeasti ja tarkoituksenmukaisin menetelmin. Samalla epätietoisuudesta aiheutuvaa huolta voidaan vähentää. Kun toimenpiteet kohdistetaan oikein, voidaan sillä saavuttaa myös merkittävää taloudellista säästöä vältettyinä terveyshaittoina, onnistuneina ja oikeasuhtaisina korjauksina.

Kannanotto on yhä tarpeellinen. Vaikka rakennusten terveyshaittojen selvittäminen on viime vuosina tehostunut, esiintyy vielä paljon puutteellisia toimintatapoja.

Kehittämistoimenpide 9.

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin valtion tukiehtojen muuttamiseksi siten, että ne ohjaavat ja kannustavat kuntia rakennusten suunnitelmalliseen ja ennakoivaan kunnossapitoon sekä rakennusten elinkaaren oikea-aikaisiin korjauksiin. Lisäksi hallituksen tulee selvittää tukiasioiden keskittäminen yhdelle

viranomaistaholle. Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee ryhtyä toimenpiteisiin, jotta jatkossa valtion tuella toteutettujen korjaushankkeiden epäonnistuessa ehtojen rikkomisen vuoksi valtionavustus on perittävä takaisin.

Edelleen hallituksen on tiedotettava kunnille eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksestä (dnro 2822/4/10) ilmenevä selkeä periaate, että kunnan taloudelliset syyt eivät poista julkisen vallan velvoitetta huolehtia työvoiman suojelusta, väestön terveyden edistämisestä eikä vastuusta huolehtia oppilaiden opiskeluympäristön turvallisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttivat vuonna 2011 hankkeen, jossa arvioitiin valtionavustusta saaneita korjaushankkeita. Korjaushankkeissa todettiin paljon puutteita. Tukijärjestelmiä kehitettiin valtakunnallisten kosteus- ja hometalkoiden pilottihankkeessa vuonna 2012. Kosteus- ja hometalkoiden, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä kehitettiin kriteerit vuoden 2012 valtionavustusten myöntämisen perusteeksi. Näiden kriteerien avulla pyrittiin varmistamaan se, että rakennusten nykytila ja kosteusvaurioiden syyt selvitetään riittävin kuntotutkimuksin ennen korjaustöiden suunnittelun aloittamista. Kyseisen hankkeen avulla voitiin todeta, että valtionavustuksen ehdoilla on mahdollista vaikuttaa korjaustöiden laatuun.

Pilottihankkeen jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö laativat yhteistyössä ehdot valtionavustuksen myöntämisen edellytyksille ja avustuksen käytölle. Ehdoista säädettiin kahdella valtioneuvoston asetuksella (875/2013) ja (1099/2013). Asetuksissa annettujen ehtojen tarkoituksena on ohjata kuntia, kuntayhtymiä ja koulutuksen järjestäjiä mm. arvioimaan rakennustensa kunto ja selvittämään sisäilmaongelmien ja kosteusvaurioiden syyt huolellisesti ja kokonaisvaltaisesti sekä teettämään sellaiset korjaussuunnitelmat, joiden mukaan kaikki esiin tulleet sisäilmaongelmat ja kosteusvauriot sekä niiden syyt voidaan poistaa. Ehtojen mukaan rakennuttajan tulee myös edellyttää rakennustyöltä riittäviä laadunvarmistus-, kosteudenhallinta- ja pölynhallintatoimenpiteitä sekä korjausten onnistumisen jälkiseurantaa. Valtionavustuslain (688/2001) 20 §:n mukaan valtionavustuksen saajan tulee palauttaa valtionavustus tai sen osa, jos sitä ei voida käyttää päätöksessä edellytetyllä tavalla. Avustuksen käytön riittävällä valvonnalla voidaan varmistaa, että ehtoja rikottaessa avustukset peritään takaisin valtiolle.

Valtionavustuskriteerien tarkempaa vaikutusta kosteus- ja homevauriokorjausten laatuun arvioitiin erillisellä hankkeella, jossa opetus- ja kulttuuriministeriö on yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa rahoittanut Tampereen teknillisen yliopiston toteuttamaa tutkimushanketta vuonna 2012. Tutkimus valmistui maaliskuun lopussa 2014. Tutkimuksen perusteella kuntien korjaushankkeiden laatu oli parantunut aikaisemmasta. Avustusten käytölle asetettavia ehtoja tullaan jatkossa kehittämään em. tutkimuksesta saatavan tiedon että vuosina 2012 ja 2013 lisätalousarvion määrärahoilla tuetuista hankkeista saatavan kokemuksen perusteella.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä (dnro 2822/4/10) ilmenevä selkeä periaate, että kunnan taloudelliset syyt eivät poista julkisen vallan velvoitetta huolehtia työvoiman suojelusta, väestön terveyden edistämisestä eikä vastuusta huolehtia oppilaiden opiskeluympäristön turvallisuudesta. Sekä opetus- ja kulttuuriministeriö että sosiaali- ja terveysministeriö tiedottivat kuntia kyseisestä päätöksestä 12.12.2013 valtionavustukseen liittyvän tiedottamisen yhteydessä.

Vaikuttavuus:

Valtionavustuksen ehdoilla on seurantatutkimusten mukaan ollut positiivinen vaikutus korjaushankkeiden laatuun ja sisäilmaongelmien poistamiseen laajemminkin kuin pelkästään valtionavustusta saaneiden hankkeiden osalta. Hakuehdot edellyttivät kaikilta hankkeilta korjaushankkeen laatuun liittyviä toimenpiteitä. Lisäksi valtionavustuksen ehdoilla voidaan jalkauttaa sisäilma- ja kosteusvauriokorjauksiin liittyviä hyviä käytäntöjä kuntien korjaushankkeisiin ylipäätään. Rakennusten ylläpitokulttuurin muutos edellyttää kuitenkin useita vuosia.

Mahdollisiin korjausavustuksiin sisällytetään jatkossa edellä mainitut korjausrakentamiseen liittyvät ehdot. Kyseinen kannanotto on tältä osin toteutettu.

Kehittämistoimenpide 10.

Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii päiväkotien, koulujen ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten kunnostamiseksi ja terveyshaittojen vähentämiseksi pitkän tähtäimen suunnitelman, jonka toteuttamista tuetaan nykyistä suuremmalla valtion tuella.

Sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Suomen Kuntaliitto laativat vuodenvaihteessa 2011 - 2012 suunnitelman kuntien omistamien koulujen, päiväkotien sekä sosiaali- ja terveyssektorin rakennusten terveyshaittoja aiheuttavien kosteusvaurioiden poistamiseksi ja sisäilmaongelmien haltuun ottamiseksi valtioneuvoston 12.5.2010 periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla. Suunnitelmassa esitettiin 100 miljoonan euron valtionavustusta kuntien kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen seuraavan kymmenen vuoden aikana ja valtionavustuksen myöntämiseen tiukkoja korjaushankkeen laatuun liittyviä ehtoja. Myös kosteus- ja hometalkoot oli mukana suunnitelman laatimisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriön sekä Suomen Kuntaliitto ovat päivittäneet suunnitelman tarpeellisilta osiltaan kevään ja kesän 2014 aikana. Suunnitelmassa on painotettu aikaisemmassa suunnitelmassa mainittujen asioiden lisäksi sitä, että kunnilla tulisi olla laadittuna palvelutarpeeseen perustuva toimitilaohjelma, jotta avustettavat hankkeet tukisivat kunnan palveluverkon kehittämistä. Joissain kunnissa ei ole päästy kehittämään kunnan kiinteistökantaa, kun kunnan palveluverkoista ei ole päästy sopuun. Toimitilaohjelman avulla kunta voi mm. vähentää tehokkaasti korjausvelkaa luopumalla tarpeettomista kiinteistöistä.

Tämän suunnitelman mukaisesti on kosteus- ja hometalkoissa laadittu keväällä 2015 kuntapäättäjän homeopas. Opas on jaettu kuntapäättäjille ja syksyllä 2015 toteutetaan kosteus- ja hometalkoissa kuntapäättäjille suunnattu koulutuskiertue.

Vaikuttavuus:

Hallituksen vuoden 2013 III lisätalousarvioesityksessä oli osoitettu 15 miljoonan euron valtionavustus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon rakennusten sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin ja vastaavasti 35 miljoonan euron valtion avustus yleissivistävien oppilaitosten ja päiväkotien sisäilma- ja kosteusvauriohankkeisiin. Kyseinen avustus tukee kuntien kiinteistöjen kunnostamista jossain määrin, mutta kyseisen valtionavustuksen vipuvaikutus ei riitä käynnistämään kuntien rakennuskannassa sellaista tervehdyttämisliikettä, joka tarvittaisiin siihen, että kosteus- ja homeongelmista ja korjausvelasta saataisiin yliote. Riittäväksi valtionavustuksen määräksi on arvioitu noin 100 M€/vuodessa seuraavan kymmenen vuoden ajan. Lisäksi valtionavustuksen saaminen tulisi olla jatkuvaa siten, että kunnat voisivat ryhtyä systemaattiseen kiinteistökannan kehittämiseen ja korjausten suunnitteluun huolella ilman aikataulupaineita.

Kyseisessä kannanotossa esitetty suunnitelma rakennusten kunnostamiseksi ja terveyshaittojen vähentämiseksi on tehty ja sitä on täydennetty kuntapäättäjille suunnatulla oppaalla ja koulutuksella. Suunnitelmaa ei ole pystytty kuitenkaan toteuttamaan, sillä suunnitelman edellyttämä valtion tuki ei ole toteutunut.

Kehittämistoimenpide 11.

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin huonosta sisäilmasta oireilevien ja sairastuneiden ihmisten tutkimusten, hoidon sekä viranomaisten antaman tuen parantamiseksi mietinnössä ehdotetulla tavalla. Tärkeää on huolehtia, että kaikki terveyshaitoista kärsivät pääsevät asianmukaisiin tutkimuksiin ja saavat apua riippumatta siitä, ovatko he työelämässä tai missä päin Suomea asuvat. Myös silloin, kun oireiden ja sairauksien lääketieteellisistä syistä ei ole varmuutta, tulee käytettävissä olevin keinoin varmistaa, että potilas saa hoitoa mahdollisimman hyvin.

Syksyllä 2013 on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön ja kosteus- ja hometalkoiden rahoittamana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Työterveyslaitoksen ja Lääkäriseura Duodecimin toteuttama lääkärien sisäilmakoulutuskiertue. Koulutuksessa välitettiin terveydenhuollon ammattilaisille, erityisesti lääkäreille, tietoa ja työkaluja sisäilmaongelmien tunnistamiseen ja hallintaan sekä sisäilmaongelmista aiheutuvan terveyshaitan arvioon. Samalla pyrittiin lisäämään terveydenhuollon yhteistyötä ympäristöterveydenhuollon kanssa. Koulutuskiertueeseen osallistui yli 500 terveysalan ammattilaista. Asiasta on valmistunut myös kaikille avoin verkko-opetusmateriaali. www.oppiportti.fi ”kosteus ja homevauriot”.

Sosiaali- ja terveysministeriössä toimii ympäristöherkkyysverkosto, jossa käsitellään ympäristöherkkyyteen liittyviä kysymyksiä laajemmin, mutta myös kosteus- ja homevaurioihin liittyvään ympäristöherkkyyteen. Ympäristöherkkyysverkosto on esittänyt ympäristöherkkyydelle omaa ICD-koodia R68.81 ”Muualla luokittamaton, jatkuva tai toistuva herkkyys saada oireita tai sairaudenmerkkejä ympäristön tavanomaisista tekijöistä”. Diagnoosinumero tuli voimaan 1.1.2015. Ympäristöherkkyysverkoston tarkoituksena on pohtia ympäristöherkkyys ilmiötä myös muutoin, kuten esimerkiksi sosiaaliturvan ja kuntoutuksen näkökulmasta. Työterveyslaitoksella on myös käynnissä tutkimushanke, jossa kehitetään kosteus- ja homevaurioista poikkeavan herkästi oireilevien tutkimus ja hoitokäytäntöjä.

Lääkäriseura Duodecim aloitti vuoden 2015 alusta kosteus- ja homevaurioista oireilevalle potilaalle Käypä hoito-suosituksen laatimistyön. Työn on arvioitu kestävän noin 2 vuotta.

Vaikuttavuus:

Lääkärien koulutuksella voidaan yhdenmukaistaa terveydenhuollon toimintatapoja kosteus- ja homevaurioista oireilevien potilaiden osalta ja myös tehostamaan hoitokäytäntöjä. Lisäksi on voitu välittää terveydenhuollon ammattilaisille tietoa siitä, mitä kosteus- ja homevaurioista tällä hetkellä tiedetään ja mitä ei. Täten lääkärien kautta potilaat saavat luotettavaa tietoa asiasta ja samalla voidaan vähentää huolestuneisuutta ja sen lieveilmiöitä.

Terveydenhuollon ja ympäristöterveydenhuollon yhteistyön lisäämisellä voidaan sujuvoittaa terveyshaittojen poistamiseen liittyvää prosessia ja parantamaan terveyshaitan vakavuuden arviointia.

Ympäristöherkkyyteen liittyviä hoitokäytäntöjä tutkimalla pyritään löytämään hoitoja ja kuntoutusmenetelmiä, joilla voidaan parantaa ympäristöherkkien potilaiden terveyttä, työkykyä ja toimintakykyä.

Kannanotto on yhä tarpeellinen, sillä hankkeet ovat vielä käynnissä.

Kehittämistoimenpide 12.

Eduskunta edellyttää, että Kosteus- ja hometalkoita jatketaan vuoden 2014 jälkeen ja että kehittämishankkeen toimintaedellytyksiä parannetaan turvaamalla hankkeelle riittävät voimavarat sekä mahdollisuudet pitkäjänteiseen kehittämistyöhön.

Sosiaali- ja terveysministeriö on osallistunut kosteus- ja hometalkoisiin aktiivisesti ja on pyrkinyt kaikin tavoin edistämään ja tukemaan sen hankkeiden ja tavoitteiden toteuttamista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistämässä rakennusterveysohjelmaa hallituksen kärkihankkeena ja tässä ohjelmassa on tarkoitus jatkaa kosteus- ja hometalkoissa alkanutta poikkihallinnollista verkostoyhteistyötä rakennusterveyteen liittyen myös laajemmin kuin pelkästään kosteus- ja homevaurioiden osalta.

Vaikuttavuus:

Kosteus- ja hometalkoot on ollut merkittävässä roolissa siinä, että Suomessa on alettu yleisesti tiedostamaan rakennuskannan kunnossa esiintyviä ongelmia. Kosteus- ja hometalkoot on pystynyt kokoamaan laajan verkoston alan toimijoita, jotka yhdessä tähtäävät rakennuskannan tervehdyttämiseen. Kosteus- ja hometalkoot on saanut käynnistettyä rakennuskannan tervehdyttämisliikkeen, mutta asian muuttaminen edellyttää vielä jatkossakin johdonmukaisia toimenpiteitä, jotta eduskunnan kirjelmässä esitetyt kehittämistoimenpiteet sekä kosteus- ja hometalkoissa tehdyt toimenpiteet saadaan kunnolla käytäntöön. Toimenpiteiden loppuun saattaminen tulisi varmistaa, jotta nyt hyvin käyntiin lähtenyt liike ei lopahtaisi.

Rakennusterveyteen liittyvä poikkihallinnollisen verkostoyhteistyön jatkuminen on tärkeä varmistaa.

Kirjelmän kannanottojen tarpeellisuus:

Kirjelmän kannanotot lukuun ottamatta kannanottoa 9. tulisi pitää yhä voimassa, sillä kannanotoilla on suuri merkitys sille, että eri ministeriöissä tehdään toimenpiteitä rakennuskannassa esiintyvien kosteus- ja homevaurioiden poistamiseksi.

Kehittämistoimenpiteen 9 osalta mahdollisiin korjausavustuksiin sisällytetään jatkossa kannanotossa mainitut asiat, joten kyseinen kannanotto ei ole enää tarpeellinen.

TIEDOKSI
Peruspalveluministeri Juha Rehula
Erityisavustaja Eeva Salmenpohja
Erityisavustaja Hanna-Maija Kause
Kansliapäällikkö Päivi Sillanaukee
Osastopäällikkö Veli-Mikko Niemi
Johtaja Jari Keinänen